

NIEUWJAARSREDE JANUARI 2013 VES VOORZITTER

Ondanks de hoera stemming waarin wij mogen verkeren kan niet genoeg benadrukt worden dat deze positieve vooruitzichten in samenhang gezien moeten worden met het mondiale gebeuren. Deze goede vooruitzichten worden voornamelijk bepaald door de relatief gunstige prijzen op de wereldmarkt voor olie, maar voornamelijk goud, als gevolg van de economische ontwikkelingen in het buitenland. Verandering van deze externe omstandigheden in negatieve zin en de vermindering van de resterende voorraden aan natuurlijke hulpbronnen op lange termijn tast de ontwikkelingskansen van toekomstige generaties aan.

Ter ondersteuning van het eerder gestelde wil ik aanhalen hetgeen in het IMF Article IV rapport van 2012 staat: ” **While the economic outlook for Suriname is positive, it is predicated on a benign external environment and continued buoyant commodity prices** “

Alhoewel wij op korte termijn mogelijke gevolgen van een negatieve verandering kunnen verminderen door de instelling van buffers zoals een Sovereign Wealth Fund ontkomen wij niet aan de plicht om ter vermindering van onze afhankelijkheid van de minerale sector op lange termijn, een aanvang te maken met de transformatie van onze economie door een diversificatie van onze productiestructuur. Wij dienen onze produktiestrategie te hervormen door middel van creatie van nieuwe economische activiteiten

NIEUWJAARSREDE JANUARI 2014 VES VOORZITTER

Gedurende 2013 zijn de in 2011 getroffen maatregelen om de overheidshuishouding weer in het gareel te krijgen, via devaluatie en budgettaire maatregelen, te niet gedaan door de negatieve ontwikkeling van de overheidsfinanciën.

Door de ontwikkelingen van de prijzen op de grondstoffen markt zijn we met onze neus op de feiten gedrukt dat de waarde van onze bodemschatten niet meer reiken tot de hemel: de prijs van goud is met ongeveer 30% gedaald en de verwachtingen zijn dat deze nog verder zal dalen. Daar komt nog bij, dat om de productiekosten niet verder te laten stijgen en besparingen te scheppen opdat nieuwe investeringen

kunnen plaatsvinden, bezuinigingen zijn doorgevoerd in de sector. Verder zijn pogingen van de overheid om de inkomsten uit deze sector via belastingheffing op de kleinschalige mijnbouw te vergroten niet verder gekomen dan intenties. De inkomsten uit de oliewinning zijn niet verder toegenomen.

De in 2012 aangekondigde omschakeling van een direct belastingstelsel naar een indirect belastingstelsel heeft in 2013 niet plaatsgevonden waardoor begrote stijgende belastinginkomsten niet werden gerealiseerd. In een adem kan ook gesteld worden dat de voortgang van deze omschakeling voorlopig van de baan is, hetgeen uit de begroting 2014 van het Ministerie van Financien te halen is.

Volgens de Centrale Bank daalde de Overheidsinkomsten met USD 120 miljoen zijnde 30% in vergelijking met 2012

In 2013 zijn de Overheidsuitgaven met 22% gestegen. Helaas ontbreekt ons de informatie om vast te stellen of bovengenoemde cijfers op kasbasis dan wel transactie basis zijn. Indien het eerste het geval is dan moeten we stellen dat met name wat betreft de staatsuitgaven de cijfers enigszins geflatteerd zijn gelet op de achterstand in de betalingsverplichtingen van de Overheid.

Al in het eerste kwartaal van 2013 bleek dat de inkomsten substantieel achterliepen op de uitgaven. Het gat dat in die periode ontstond was al groter dan het tekort over geheel 2012. Toch zijn de uitgaven niet verminderd. Integendeel er ontstond weer een tekort in het 2^e kwartaal, wel is waar veel kleiner dan het 1^e kwartaal. In het 3^e kwartaal werd de portemonnee nog verder opengetrokken waardoor het tekort verder toenam met 66% ten opzichte van het tekort van de eerste helft van het jaar. Niet alleen de macro-economische theorie geeft aan dat bovenbeschreven onevenwichtig budgettair gedrag niet volte houden is en veel schade kan aanrichten aan de economie, maar ook onze eigen recente geschiedenis heeft ons die harde lessen geleerd.

In 2013 is de schuldpositie van overheid in verhouding met het Bruto Binnenlands Product verder toegenomen en wel van 25,8% in september 2012 naar 33,2% in september 2013, een stijging van ca 29%. Wel is waar ligt deze verhouding nog steeds onder de wettelijk vastgestelde norm, maar gelet op de geringe capaciteit van de overheid om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen is het aan te bevelen die wettelijk vastgestelde ruimte niet veel verder te benutten.

Als gevolg van de onevenwichtige overheidsfinancien en de financiering daarvan is de geldhoeveelheid ook toegenomen. Tussen oktober 2012 en oktober 2013 steeg de binnenlandse liquiditeiten massa met ruim 14% en wel van SRD 7,7 miljard naar SRD 8,8 miljard.

De hoerastemming aan het begin van 2013, in verband met de bereikte hoogte van onze monetaire reserves van 1 miljard USD, is als gevolg van de negatieve ontwikkelingen van de overheidsfinancien, notabene voornamelijk gefinancierd met binnenlandse voorschotten via de Centrale Bank alsook de commerciële financiële instellingen, gedurende het jaar omgeslagen in een mineurstemming. Onze monetaire reserves zijn in 2013 met 25 % gedaald, waardoor we teruggaan naar een niveau welke reeds in de eerste helft van 2011 was bereikt. Verheugden wij ons aan het begin van 2013 dat onze internationale reserves goed waren voor 5 maanden import, de inschatting is nu dat wij dicht tegen de internationale geachte kritische grens van 3 maanden zitten. Voor de surinaamse economie met haar open karakter, erg afhankelijk van de economische ontwikkelingen in het buitenland, is dit een gevaarlijke ontwikkeling.

De CBvS heeft de druk op de wisselkoersverhouding van de Surinaamse dollar met de Amerikaanse dollar kunnen verminderen o.a met behulp van de opgebouwde internationale reserve aan het begin van 2013. Gelet op het huidige niveau van de monetaire reserve moeten wij constateren dat er weinig ruimte over is om de exercitie van valuta interventies nogmaals te plegen.

NIEUWJAARSREDE JANUARI 2015 VES VOORZITTER

- De discrepantie van de parallelle wisselkoers met de officiële wisselkoers is ondanks interventies van de Centrale Bank, t.o.v. 2013 meer dan verdubbeld naar 8 a 9 %.
- De overheidsfinanciën volgens cijfers van de Centrale Bank tot en met oktober 2014 laten een tekort zien van SRD 794 miljoen, in vergelijking met dezelfde periode in 2013 een afname van 20%. Over achterstallige en uitstaande verplichtingen hebben wij helaas geen officiële informatie. Verder kunnen wij aan de hand van Centrale Bank cijfers constateren dat de Overheid steeds meer een beroep doet op de financiële instellingen, ter dekking van haar toegenomen financieringsbehoefte. Een ontwikkeling die

zorgen baart, vanwege de verkrappende werking hiervan op de geldmarkt en met als gevolg een verdere rentestijging. Een en ander natuurlijk ook medebepaald door de verhoogde norm voor de kasreserwe.

- Vergelijken we de cijfers van de Staatsschuld van januari 2014 met die van november 2014 dan kan al gauw de indruk ontstaan dat de Staatsschuld is gedaald, van 35,1% naar 32,1%. Gelet op het feit dat er in februari 2014 een breuk is ontstaan in de definitie van de binnenlandse schuld moeten we voor de goede orde de cijfers van februari met die van november vergelijken. Wat we dan zien is een stijging van 17% voor de totale schuld en 34% voor de binnenlandse schuld

We gaan over het onderwerp van de Staatsfinanciën niet verder op in daar de minister van Financiën zo dadelijk hierop verder zal uitwijden.

- Onze monetaire reserves zijn in 2014 verder afgenomen. Waren wij in 2013 met de waarde van onze monetaire reserve gezakt naar het niveau van de eerste helft van 2011, eind december 2014 bereikte onze monetaire reserves een waarde vergelijkbaar met het niveau van de eerste helft van 2009.

Duidelijk is dat de waarde van onze exporten zijn afgenomen, voornamelijk goud en daarna olie en daardoor het aanbod van internationale valuta. De druk die mede hierdoor is ontstaan op de vaste verhouding van de surinaamse dollar met de Amerikaanse dollar heeft de Centrale Bank getracht te verminderen door in het afgelopen jaar weer te interveniëren op de valuta markt. Het gevolg is geweest dat onze monetaire reserves verder zijn afgenomen met ruim 15%. Echter heeft deze interventie niet kunnen weerhouden dat de discrepantie tussen officiële en parallelle koers verder is opgelopen van 3% in 2013 naar ruim 8% in 2014. Dit moet een duidelijk signaal zijn dat monetair beleid, alleen in de vorm van valuta interventies, mede gelet op de relatief geringe omvang van de reserves, een verdere stijging van de parallelle koers niet zal tegenhouden. De daling van de Eurokoers heeft ook bijgedragen dat de parallelle koers voor de Amerikaanse dollar omhoog is gegaan. De koers is met name vanaf juli 2014 met 15% gedaald. In het geval dat de cambiohandelaren de Euro's op een hoog niveau hebben ingekocht ontstaat ook van die kant een opwaartse druk op de koers van de Amerikaanse dollar.

De laatste weken is ook duidelijk komen vast te staan dat de economie in Europa niet opgang komt, het IMF heeft in haar laatste World outlook van 20 januari 2015

het groeipercentage van de Eurozone verder omlaag gebracht naar 1,2% in 2015. Afgenomen investeringen, ondanks goedkope olie, een sterk gedaalde Euro koers, de verwachting dat de Europese Centrale Bank met goedkoop geld de economie op gang wil brengen, veroorzaken dat de groeiverwachtingen laag worden gehouden.

Wat mogen we verwachten voor 2015

De verwachting is dat de economische groei van de Surinaamse economie niet hoger uitkomt dan 3% en eerder ruim onder de 3% zal liggen.

E.e.a. is afhankelijk van de wereldmarktprijzen voor onze grondstoffen, waarvan de vooruitzichten niet goed zijn.

Zolang de Verenigde Staten zich goed blijft ontwikkelen en de Amerikaanse dollar blijft appreciëren zal de goudprijs niet veel verder omhoog klimmen. De productie van Surgold komt pas eind 2016 op gang. Iam Gold is niet alleen bij het mijnen van goud gestuit op een meer rotsachtige bodem, maar ook de winsten lijken de bodem te hebben gevonden. De kosten van de Rosebell goudmijn worden als gevolg hiervan strak in de gaten gehouden. De aangehouden investeringen in de 2^e mijn zullen voorlopig niet op gang komen.

De ontwikkelingen in de aardolie sector en dus Staatsolie zijn voldoende bekend: Zeker de eerste maanden van dit jaar en als we analisten mogen geloven kan het zelfs nog jaren duren, zal heel langzaam de prijs zich herstellen, hetgeen betekent minder winst voor Staatsolie, minder belasting en dividend afdrachten aan de Staat, minder exporten, minder deviezenopbrengsten in 2015. Schattingen van mogelijke verminderde afdrachten aan de Staat belopen in de orde van grootte van SRD 400 tot 500 miljoen. Nu al is duidelijk gemaakt dat investeringen door Staatsolie en partners worden getemporeerd, alsook andere operationele uitgaven. Dit betekent voor de overige sectoren ook een stevige aderlating. De deviezen besparingen in verband met de raffinaderij zullen pas in de 2^e helft van dit jaar zichtbaar worden en de grootte zal natuurlijk afhangen van de ontwikkelingen van de wereldmarkt prijs.

De overige sectoren dragen nog steeds niet voldoende bij tot het BNP en kunnen zeker op korte termijn geen compensatie bieden voor de verminderde inkomsten uit de mijnbouw sector. Daar bovenop betekent het voor de overige sectoren dat

door de stijgende kosten, te denken valt aan sociale lasten, minimum loon, te verwachten stijgende energieprijzen, inflatie als gevolg van de stijgende parallel koers, dat de bijdrage aan het BBP eerder zal afnemen, evenzo de bijdrage aan de Staat, via invoerrechten en overige belastingen

Bovenstaande betekent dat bij toename van de overheidsuitgaven zoals aangekondigd in de Financiële nota 2015, het gerealiseerde begrotingstekort in 2015 drastisch zal toenemen. De ontwikkelingen in de 2^e helft van 2014 hebben nog meer ervoor gezorgd dat het uitgestippelde beleid met daaraan gekoppeld de begroting zoals aangeboden niet kan worden uitgevoerd.

Er moet een begroting komen waar flink in gesnoeid dient worden en waar reële mogelijkheden zijn aangegeven om de inkomsten te vergroten.

Velen bestempelen 2015 als een belangrijk jaar:

2015 “het jaar van de waarheid”, “het jaar van transformatie”, “het jaar van transitie” zijn veel gebezigde uitlatingen.

Op 25 mei gaan wij naar de stembus om onze regeerders voor de komende 5 jaar te kiezen.

De VES zal net als bij voorgaande verkiezingen ook deze keer politieke partijen uitnodigen die met elkaar in debat zullen gaan over de economische paragraaf in hun partij programma.

Ik zou 3 onderwerpen willen aangeven die in elk geval opgenomen zouden moeten worden in elk partij programma.

Allereerst dient het principe van Good Governance: Goed Bestuur meer dan voldoende aandacht te krijgen.

Het is algemeen aanvaard dat Good Governance leidt tot ontwikkeling, duurzame ontwikkeling wel te verstaan.

Wat is nu Good Governance? De WereldBank geeft 6 indicatoren aan van Good Governance:

1. Voice and Accountability: vrije verkiezingen, persvrijheid
2. Political Stability

3. Governance Effectiveness: functioneren overheidsapparaat
4. Regulatory Quality
5. Rule of Law
6. Control of Corruption

Het tweede punt dat aandacht dient te hebben is de diversificatie van onze economie.

Sinds 2001 genieten we van een gemiddelde economische groei van rond de 4%.

MAAR en deze maar vergeten wij steeds bij het lezen van de verschillende rapporten

Leest u de rapporten maar na van IMF, IDB, Wereldbank, Moody's, Standard and Poors, ook de economen hier te lande maken al jarenlang dezelfde opmerking: de groei wordt voornamelijk gedragen door de gunstige ontwikkelingen in de goud en olie sector. Maar een eenzijdige produktiestructuur; we hebben de bekende kurk van onze economie, bauxiet, vervangen door slechts 2 andere kurken. Andere sectoren worden niet opgepakt. Met deze houding wordt het idee bevestigd dat het hebben van overvloedige natuurlijke hulpbronnen een vloek is. Er wordt niet geïnvesteerd in duurzame ontwikkeling, in kennis, in onderwijs, integendeel de tendens is om dat wat verdiend is, te verdelen met degene die niet hebben willen bijdragen, in plaats van het bewustzijn te vergroten dat er gewerkt dient te worden om te kunnen hebben, om te kunnen ontvangen. En als je verdiend hebt dan moet je ook wat sparen voor slechte tijden, waarmee ik alleen maar wil aangeven dat het jammer is dat het Spaar en Stabilisatiefonds er nog niet is.

Overheidsfinanciën zien wij als derde belangrijk punt.

Het budgettaire beleid dient zeer prudent te zijn, de begroting dient weloverwogen opgesteld te worden. Onze economische geschiedenis toont ons dat de "root of all evil" het financieel gedrag van onze regeerders is.

Elke belofte, elk plan moet gebaseerd worden op financiële haalbaarheid, voornamelijk gefinancierd met middelen die wij zelf verdiend hebben.